

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtik in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopoši do odpovedi. — Udje „Katol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5, vsprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne pettivrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede jutraj. — Nezaprete reklamacije so poštnine proste.

Bosna in Hercegovina.

S krvjo smo oteli pred tridesetimi leti Bosno in Hercegovino izpod turškega jarma. Bili sta ti deželi do leta 1878 turški pokrajini, v katerih se je razvnel vsikdaj prvi in najljubši ogenj vsake vstaje v Turčiji. Tu je bilo središče vseh nemirov in uporov. Treba je bilo torej v prvi vrsti tukaj napraviti mir in red. Evropske vlasti so to nalogo izročile Avstriji, ki je leta 1878 zasedla Bosno in Hercegovino ter res naredila tamkaj polagoma red in mir z upravo, ki jo je sama brez Turčije upeljala. Turški sultan je bil pač še imenoma vladar obeh dežel, resnično vladala pa je v njih avstro-ogrška država.

Ko so letos Mladoturki priborili ustavo turški državi, začelo se je tudi v Bosni in Hercegovini agitirati za ustavno življenje. In vsi trezni politiki so tudi izražali mnenje, da je ta zahteva popolnoma opravičena. Toda če bi Bosna in Hercegovina dobili ustavo, recimo deželni zbor, izrekli bi prvi dan v deželnem zboru, da hočejo odslej pripadati ali Turčiji, ali Srbiji, nikakor pa ne Avstriji. V teh deželah živi namreč 873.000 Srbov, 548.000 Turkov, 334.000 katolikov, ki govorijo vsi hrvaški jezik in se razlikujejo le po veroizpovedanju. Le katoliki so za Avstro-Ogrsko vneti, Srbi in Turki, katerih je velika večina, pa bi raje šli v Srbijo ali Turčijo. Predno se je torej Bosni in Hercegovini dala ustava, treba je bilo izreči popolno oblast avstrijskega cesarja nad obema deželama, da tudi noben Turk in Srb ne bi več dvomil, kam da spada. To se je zgodilo dne 7. okt., ko je naš cesar proglasil svojo vrhovno oblast tudi nad Bosno in Hercegovino. Pripravil je vse potrebno za to proglasitev minister zunanjih zadev baron Aehrenthal.

Najbolj je spekla ta proglasitev Srbijo in pa Crnogoro, ki sta obe upali, da pride kedaj Bosna in Hercegovina pod njih oblast; saj sta videli obe dve toliko število Srbov v teh dveh deželah, ki so vsi bili dosedaj v srcu bolj pri njih nego pri Avstriji. Turčija se ni ni toliko vznemirila kakor pri Bulgariji. No, saj je dobila tudi Sandžak Novi-bazar nazaj, kjer so bile doslej naše vojaške posadke. Italija, Nemčija, Rusija, Rumunija in Bulgarija so bile obveščene, kaj namerava Avstrija, in niso ugovarjale. Od te strani se torej ni treba bati vojske. Francija nima nobenega povoda za

vojsko. Anglija pa je huda na nas, ker misli, da bomo mi podpirali sedaj Rusijo pri zahtevi, da sme s svojimi ladijami iz Crnega morja v Sredozemsko morje (kar ji je sedaj prepovedano), ker bo potem Rusija postala resna tekmovalka Anglije. Toda gotovo je, da tudi Anglija vojske ne bo pričela.

Kaj pa Srbija in Crnogora? Radi bi vojno začeli, a sta nasproti Avstriji premajhni. Mogoče je le, da srbske čete iz Srbije, Makedonije in iz Crnogore delajo pohode v Bosno, ako jim bodo naši vojaki to dopustili. Meje naše so namreč že dobro zasedene.

Vojske toraj ne bo, a Bosna in Hercegovina sta sedaj popolnoma naši.

Vojaške priprave Avstrije.

Dunaj, 6. oktobra. Zasebno se brzojavlja iz vojaških krogov, da vojna uprava mobilizuje 2. (Dunaj), 3. (Gradec) in 13. (Zagreb) zbor. Slednji je pripravljen takoj v Bosno odkorakati. Mobilizuje se zaradi varnosti in za vsako eventualnost, ne veruje se pa še, da bodo čete res morale stopiti v akcijo.

Srbija v škripcih.

Belgrad, 6. okt. Ministrski svet in konferenca poslancev se je bavila skoro izključno le z aneksijo Bosne. Z ozirom na razpoloženje v ljudstvu se je vladi svetovalo, naj čisto vse poizkusi in tvega, da aneksijo Bosne prepreči. Skupščina naj se takoj skliče in armada mobilizira. Kralj je vladi svetoval, naj previdno toda odločno varuje srbske koristi.

Mnenje med ljudstvom.

Belgrad, 6. okt. Danes ob 3. popoldne se vrši velik protestni shod proti aneksiji Bosne. „Politika“ je izdala manifest, kjer roti kralja, naj se postavi armadi na čelo in nemudoma koraka proti Drini. Srbi morajo do zadnje srage krvi bojovati se in umreti, da se Bosna Avstriji ne priklupi. Zahtevamo mobilizacijo cele armade itd. — Po ulicah od Belegagrada se demonstrira. Množica vpije: Abcug Avstrija! Živela samostojna Bosna!

Cesarjevo lastnoročno pismo.

Dunaj, 7. oktobra. Današnja „Wiener Ztg.“ priobčuje sledečo cesarjevo lastnoročno pismo na ministra zunanjih zadev:

Ljubi baron pl. Aehrenthal! Prešinjten neo-

majnega prepričanja, da je nacionalne, kulturne in politične cilje, zaradi katerih je avstro-ogrška monarhija Bosno in Hercegovino zasedla in jela upravljati, kakor tudi z velikimi žrtvami dosežene uspehe dosedanje uprave mogoče trajno zagotoviti le potom njiju potrebam primernih ustavnih naprav, za katere pa je neizogibni predpogoj to, da se prej ustvari jasno in nedvomno pravno stališče teh obeh dežel, razširjam prava svoje suverenitete na Bosno in Hercegovino in ob enem uveljavim tudi za ti dve deželi dedni nasledni red svoje hiše. Da manifestiram miroljubne namene, ki so me pri tej neizogibni naredbi vodili, odrejam ob enem, da moje armade zapuste sandžak novipazarski. — Budimpešta, 5. oktobra 1908. Franc Jožef m. p., Aehrenthal m. p.

Cesar piše Bosni in Hercegovini.

Dunaj, 7. okt. Današnja „Wiener Zeitung“ priobčuje sledečo proklamacijo na Bosance in Hercegovce:

„Jaz, Franc Jožef I., cesar avstrijski, kralj češki itd., in apost. kralj ogrski, prebivalcem Bosne in Hercegovine.

Ko so pred desetletji moje čete prekoračile mejo vaših dežel, sem vas zagotovil, da niso prišle kot sovražnik, temuč prijatelj s trdno voljo storiti konec zlu, na katerem je vaša domovina tako dolgo težko trpela. Ta beseda, dana v svečanem trenutku, se je pošteno izpolnila. Vedno se je moja vlada trudila potom mirne zakonodaje in marljivega dela deželi zagotoviti srečnejšo bodočnost. Na svoje največje veselje zamorem reči: Sem, ki se je položilo v brazde razoranega polja, je bogato obrodilo.“

Nato povdarja cesar, kako se je pod njegovo vlado zagotovila osebna varnost, povečala izobrazba, povzdignila trgovina. „Zaupam v vašo politično zrelost.“ Cesar sporoči prebivalstvu, da bo deželi podelil ustavo, v to svrhu pa razširil svojo suvereniteto. Tem potom se bo za vedno uveljavila enakost vseh pred postavo, sodelovanje pri zakonodaji, vanstvo jezika, naroda in vere.

„Gotovo se boste izkazali vredne v vas stavljenega zaupanja z udanostjo in zvestobo do mene in moje hiše in zato upam, da bo plemenito soglasje med vladarjem in ljudstvom, ta najdragocenejši porok vsega državnega napredka, vodilo naša skupna pota.“ — Franc Jožef m. p.

PODLISTEK.

Kaplanov prvi „štamperl“.

Nemško spisal N. — Poslovenil J.

(Konec.)

„Kaj pa iščete, tukaj?! ... Kaj pa hočete tukaj?!“

„Mar vprašate dvakrat vsakega, ki vstopi v vašo gostilno?“ je odgovoril kaplan povsem mirno.

„Kaj iščete tukaj?“

„Dobro slišim in razumem, kaj me vprašate. Pa kaj tako sprejemate vi svoje goste? Jaz bi rad tu pri vas zajutrkoval.“

„Kaj, malo — — —?“

„No, kaj imate ušesa zamašena? Zajutrkoval bi rad, razumete?“

Kaplan je sedel k mizi ter mirnega obraza zrl po delavcih, ki so ga radovedno opazovali.

„No, torej?“ je znova zagodrnjal Blaž.

„Prinesite mi torej kaj!“

„Ali mislite da zastonj?“

„Zastonj? Čudno vprašanje. Recite mi vendar, dragi moji delavci, če vi od Blaža kaj zahtevate, ali vas tudi toliko izprašuje? Le bodite brez skrbi, oče Blaž, jaz plačam vse pošteno.“

„Kaj torej želite?“

„Kakšne pijače imate?“

„Slivovca imam.“

„No, prinesite torej en štamperl slivovca in en kozarec vode.“

Vse je utihnilo. Igravci so se ustavili, gostje so pozabili, da imajo pred seboj gurke poročljive

golaša in vsi so uprli svoj radoveden pogled v kaplana, ki je vplival iz svojega štamperla slivovec v kozarec vode in opazoval tako zamaknjeno, kako se mešate obe tekočini, kakor da se ne zveni za ves svet nič. Tudi Blaž meri duhovnika od nog do glave, kakor bi ga hotel prebosti.

Kar naenkrat se ozre kaplan kvršku in pogleda Blaža neustrašeno v oči.

„Tako zelo se vi torej bojite duhovnikov?“

„Jaz farjev, jaz črnih? Jaz da se bojim? — Nikdar, nikoli!“

„In vendar se zdi tako! ...“

„Kako to?“

„Saj ste tako vznemirjeni. Seveda tega morda sami ne opazite. Pa recite vi, moji dragi delavci, ali ni Blaž ves prestrašen?“

Gostje so prikimali z glavo in pritrdili kaplanovim besedam.

In res, Blaž je bil prišel skoro popolnoma ob pamet in nihče ni bil tega kriv kakor prihod črnega kaplana.

„Da, res, pa to le radi svojih tovarišev“, je izustil Blaž po dolgem molku.

„Radi svojih tovarišev? Dobro, ker ste že vi sami začeli govoriti o njih, povem pa še svoje mnenje in sicer prosto in odprto, da vsakdo lahko sliši. Poslušajte, delavci, in odgovorite mi odkritosrečno: Ali ljubite prostost ali ne?“

„Da, vsi ljubimo prostost. Živela prostost!“ je donelo od vseh strani.

„Vidite“, je nadaljeval kaplan mirno, „Blaževa žena se noče ločiti iz tega sveta kakor žival, rada bi prejela sv. olje in sv. popotnico, toda Blaž ji kruto brani in tako ne more uboga amirajoča žena doseči, česar želi. Vprašam: ima li Blaž pra-

vico reči: Živela prostost, a živela samo za mojo osebo; toda proč s prostostjo, če jo ima vživati kak drugi?“

Nekaj trenutkov je bilo vse tiho, konečno je pa vendar zmogala pamet nad slepo strastjo in pri zadnji mizi se je oglasil starejši mašinist:

„Blaž, ti ravnaš krivično; če že hočeš gosti, le godi, nikar pa ne zahtevaj, da bi vsak tako plesal, kak ti godeš!“

„Skoro vsi delavci so mu glasno pritrdili.“

„No, pa naj bo“, je moral konečno priznati tudi Blaž, „no, pa naj gre in naj namaže podplate moji stari. — Kdo je pa naročil sira!“ je zavpil prav glasno, da bi spravil pogovor na kaj drugega.“

Ko se je vračal kaplan za pol ure po stopnicah od bolnice doli v žganjarno, ga je ogovoril nekdo izmed delavcev:

„Gospod, vaš slivovec, da ne pozabite!“

„Le trčite z Blažem“, se je še oglasil nekdo drugi.

„Da, da, le trčite“, se je slišalo zdaj od vseh strani in glasno krohotanje se je razlegalo po celi pivnici.

„Prav rad“, je odvrnil kaplan, a v istem hipu mu je Blaž vzel kozarec iz rok, rekši: „Dajte mi ga sem, ta bi vam znal celo skoditi, ni baš najboljše vrste.“

Blaž je natočil kaplanu iz najfinejše steklenice, trčila sta s kaplanom in z gosti, izpla štamperl pobratimstva in tudi preloma socialistične pri-sega. —

Popoldne se je slišalo mlo zvončkanje profi žganjarni.

Prevideli so — Blaževu Jero.